

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1 -

Fylke: Møre og Romsdal

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Tresfjord

Emne: Arid og plog

Bygdelag: Tresfjordbygda

Oppskr. av: Hans Skeidsvoll

Gard: Skeidsvoll

(adresse): Tresfjord

G.nr. 16 Br.nr. 3

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke): 80 år.

SVAR

på sp. 1

Ja.

2 Dei som hev ein god al (tjukk l) kann nok av og til bruke han endå. Me hev ikkje vore brukt istaden for plog eller horv. Kornet hev vore horva nedi på store åkrar, på små var det brukt rive med jarntindar eller og qrev.

3 Ja det er til dette bruk han er nytta her. Hopppeplogen gjer betre arbeid i ymse høve.

4 Nei desse typen er ukjende - serleg då skjekerne. Her hev vore brukt "plogdratte" og "taje" festa til plogen. Me hev ei vanleg al-type på Tresfjord museum som eg skal prøva få eit bilate av.

5 Her hev ikkje vore brukt slike skjeker.

6 "Arås", "sjæfti" (handtaket) "veltefjoler". Understellet er "åiddi" (skjere) med "sole". Skjekerne for plogreidskap nemner me "plogdratte". Frå tverhomolen til ardåsen brukast eit stykke kjetting som me kallar "taje" (ein taje, tajinn). (Til slede hev vore brukt lause skjeker, no mest skokla.)

- 7 Nei, men plogar av ymse stjerbreidd.
- 8 Ja ei fjöl eller jarnplate på kvar side som kunne stillast litt i breidd bak.
- 9 Nei.
- 10 Nei. Derimot vert djúpna regulert med "sleiphelen" eller fjúlet framme under arðåsen.
- 11 Nr. 7 liknar mest. Brukt berre til "aling" og "haining" i plögd potetaker. Kniv då útvívande.
- 12 Laga i bygden.
- 13 No er her nok ikkje heimelaga plogar íbrúkt meir. Fering 1880-talet veit eg dei laga plogar her med vridde jarnveltefjöl, til útanbygds sal og, for ei 10-12 Kr. stykkjet. Bilate av ein fyl med. Fyre den tid var det helst veltefjöl av tre med "áidd", stjere og sole eller land av stál eller jarn.* Bilate av ein slite fyl. Övergang til fabrikkplogar med panserstál veltefjöl tok vel til pålag i 1900-talet.
- * På dette bilate skal so vitt vise ein plogtaje og eit einhestes plogdratte. Plogen er over 100 år. Det var ein god ákerplog den tid stjere var mindre slite.
- 14 Ukjend.
- 15 Når det var kleima mold som la seg på veltefjöl skrapa me ho av med skoen for kvar útköyd fjar.
- 16 Til vanlig på den motsatte side.
- 17 Ja me kalla det både klosse og sleiphel.

18 Ja intan var dei ofta vanhjelpne - Skapat på åkeren eller bakkehallet kann vera slike at domene høves betre en himn.

19 Den tid det bruktest berre naturgjøtsel plögde dei ikkje djupt - pålag 8-10 cm. Men so breidde dei gjøtsla på åkeren og plögde ho nedi same dagen for at ho ikkje skulde luftast ut. - Under gramenden av ardåsen var alltid eit hjul eller ein sleiphel som kunne lettast eller senkast fos å regulere djupna.

20 På åkerplogar var det ikkje tenir avdi dei var for veike til å bruke i mark, men når dei vart laga med jarnveltefjoler vart dette aktuelt.

21 Nei.

22 Nei.

23 Trur ikkje her her vore slike plog. Me her ein høgerhands trosjofte jarnplog på Tresfjord museum som er laga på Aadals bruig. Dette er markaplog-gamal type. Bilate med. - Fyrste plogen som kom her med veltefjøl av panserstål var amerikansk og gjekk under namnet Oliverplogen. Var overlag god der det var slik mark at han hōvde. Truleg var dette i 1900-talet.

7 bygdenttalen her er tjukke l.

Ymse plogdele:

Eitt sjofta (ar skaft) ein arås, ein sleiphel, eitt sjere, ein åidd, ein sole, eitt land, ei veltefjøl --

Dialekten her liknar i indre Romsdal og Gudbrandsdal

Jordbruket er etter Høires mening vår modernæring, og alt må gjøres for å gi det så gode betingelser som mulig. Høire har siden frigjøringen kjempet for at jordbrukets produkter skal betales etter produksjonsomkostningene, og dette skal gjennomføres hvis valgene går i konservativ retning i 1949.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

1557

Slike skokla: "plogdratte" har alltid vore brukt hos men samantbondne med bjørkavia i eldgammal tid.

Nr.1 Ein vinstrehands åkerplog med tre-veltefjøl-over 100 år gamall- og med "plogtaje" (1m lang kjetting) og so eit einhestes "plogdrøtte" framfyre. Heimelaga. Tresfjord museum.

Nr.2 Ein "tvosjæfta" (two skaft) høgrehands markaplog frå Aadals bruk. Gamall type Ein stillbar potetal. Tresfjord museum.

Ein potetal og ein heimelaga høgrehands plog med veltefjøl av jarnplate. Desse er frå 1870 åri. Det hev ikkje vore kniv på plogen og hev soleis ikkje vore bruk til markapløgging.

Tresfjord museum.